

OTROCI DO KONČA OSNOVNE ŠOLE - UPORABNIKI KNJIŽNICE

Darja Lavrenčič, Tanja Pogačar, Vojko Zadavec,
Knjižnica Otona Župančiča, Enota Pionirska knjižnica,
Ljubljana

UDK 027.8:024.5

Povzetek

Osnovnošolskim otrokom so v SIK prvenstveno namenjeni oddelki za otroke in mladino do 15. leta. Pri nabavi in postavitvi gradiva je treba upoštevati razvojno-psihološke značilnosti otrok, njihove interese in bralno usposobljenost. Temu je prilagojena tudi knjižna in knjižnična vzgoja (svetovalno delo, prireditve in druge bibliopedagoške oblike dela).

Ugotavljamo vrsto problemov: definicija mladinskega oddelka SIK, nabava gradiva v dislociranih mladinskih oddelkih, izposoja trivialne literature, sodelovanje s šolskimi knjižnicami, drugačna knjižnična vzgoja z računalnikom v knjižnici in nova postavitvev gradiva za otroke.

UDC 027.8:024.5

Summary

In public libraries, the departments for children and young people up to 15 years of age, are intended mostly for elementary school children. In the acquisition and arrangement of materials, the development and psychological characteristics of children, their interests and reading ability have to be taken into account. Book and library education (advisory work, performances and other forms of bibliopedagogic work) are also adjusted to the above mentioned. Several problems have been ascertained: the definition of the department for the young of the public library, the acquisition of materials at distant library departments, the lending out of pulp fiction, the cooperation with school libraries, alternative library education with the use of computer, alternative arrangement of library materials for children.

V prispevku, ki je izveleček razmišljanj ob praktičnem delu v ljubljanski Pionirski knjižnici, se bomo osredotočili na mladega bralca, obiskovalca SIK, zlasti na probleme, ki se nam kažejo pri tem. Ne bomo ponavljali že znanih spoznanj s področja razvojne psihologije, bibliopedagogike, literarne didaktike in mladinskega knjižničarstva, ker je o tem na voljo že veliko gradiva. To so na eni strani zakonska določila, ki formalno govorijo o otroku in knjižnici (Standardi in normativi za SIK, Zakon o knjižničarstvu, UNESCO-v Manifest o javnih knjižnicah), na drugi strani pa teoretična besedila, ki vplivajo na oblikovanje in delo mladinskih oddelkov, v revijah Knjižnica, Šolska knjižnica, Otrok in knjiga, Didakta, Educa in druge, teoretične razprave literarnih didaktov kot sta dr. Metka Kordigel in dr. Igor Saksida, psihologov, na primer dr. Sonja Pečjak, knjižničarjev, kot so Martina Šircelj, dr. Marjana Kobe, Silva Novljan, Saša Vegri, Tanja Pogačar, Tilka Jamnik in drugi ter gibanja, društva in ustanove, ki so usmerjeni k mlademu bralcu, kot so Pionirska knjižnica v Ljubljani, ki že od leta 1956 pripravlja redna strokovna srečanja za mladinske in šolske knjižničarje iz cele Slovenije, Bralno društvo Slovenije, Slovenska sekcija Mednarodne zveze za mladinsko književnost, Bralna značka, Zveza prijateljev mladine Slovenije, ZBDS in preko nje IFLA. Iz zakonskih besedil sledi:

1. otroci so posebna kategorija bralcev
2. zanje se ločeno od ostalega gradiva oblikujejo posebne zbirke in če je le mogoče posebni oddelki, vendar naj to "ne ustvarja zaprek, ki bi preprečevale izmenjave mnenj med starši in otroki." (Standardi za javne knjižnice 1975).

V Pionirski knjižnici, enoti Knjižnice Otona Župančiča v Ljubljani, si že dlje časa prizadevamo, da uredimo knjižnico v skladu z novimi potrebami in zahtevami mladih uporabnikov, v skladu z novejšimi dogajanjem strok, ki se ukvarjajo z otrokom in knjigo, branjem in novimi mediji. Podobno razmišljajo tudi drugod po Sloveniji in zato je bila ustanovljena bibliotekarska delovna skupina za specifično področje mladega bralca. Njena naloga je pregledati primernost sedanjih standardov in normativov za vsebinsko obdelavo in predstavitev knjižničnega gradiva v mladinskih oddelkih. Na osnovi tega naj bi ugotovili primernost sedanje ureditve mladinskih oddelkov. Sodelovanje med Pionirsko knjižnico v Ljubljani in bibliotekarsko delovno skupino je dogovorjeno in sprotno.

Pri oblikovanju mladinskih oddelkov v SIK ni težav, če se tak oddelok oblikuje v integralni SIK. V praksi nastanejo težave, kadar je ta oddelok lokacijsko ločen od oddelka za odrasle (primer Pionirska knjižnica v Lj.).

Eden največjih problemov je že sam termin mladinski, s katerim opredeljujemo starostno kategorijo bralcev. Možnih je več interpretacij: razvojno psihološka, vzgojno izobraževalna (pedagoška), sociološka in pravna.

Še huje pa je, kadar termin mladinski opredeljuje knjižnično gradivo. Tudi tu je možnih več opredelitev glede na založniški, pedagoški oziroma psihološki kriterij.

Na tem mestu opozarjamo na to, da mednarodni standard za javne knjižnice (iz leta 1975) posveča veliko pozornosti otrokom, medtem ko naši nacionalni standardi za SIK mnogo tega opuščajo. Zadnji predlog narmativov in standardov za SIK gre celo tako daleč, da predlaga v knjižnici poseben vhod za mladino.

Naša razmišljanja v Pionirski knjižnici v Ljubljani se osredotoča najprej na načelo splošnosti, ki ga mora SIK zagotavljati z nabavo, obdelavo in postavitvijo gradiva. Pomembno je, da se dislocirane mladinske knjižnice ne bi smele spremeniti v strogo specializirane mladinske knjižnice z gradivom, ki bi bilo izključno za mlade do 15. leta starosti. Temu bi se izognili, če bi oblikovanje oddelka podredili na prvem mestu kategoriji članov in ne vrsti gradiva. Ena od možnih rešitev bi bila ta, da bi se oblikoval neke vrste postavitveni katalog za SIK, ki bi vseboval poleg postavitvenih skupin za odrasle še postavitvene skupine za mladino. Pri tem je potrebno urediti tudi razmere, ki vladajo na področju gesel in deskriptorjev, pri skupini L, ljudsko slovstvo, in opredeliti slikanico.

Iz vsega do sedaj povedanega sledi, da je verjetno prišel čas za spremembo dosedanjega C, P, M sistema postavitve, ki je v času, ko smo ga uvedli, upoštevali samo šolajoče se otroke. Predšolskih otrok v SIK nismo vpisovali. Z uvedbo male šole, predvsem pa s spoznanjem, kako pomembno je, da se otroci srečajo s knjigo in knjižnico že v najzgodnejšem obdobju, tovrstna postavitve ne vzdrži več. Kot primer navajamo skupino C, v kateri je zbrano leposlovje za otroke do 9. leta starosti, zajema torej predbralno, predšolsko, začetno bralno in bralno usposobljeno šolsko populacijo otrok, vsako s svojo specifično recepcijsko sposobnostjo.

Dosedanji sistem postavitve upošteva otrokovo zrelost za sprejemanje gradiva ne glede na zvrst, zbrano na za določeno starostno obdobje namenjenih policah. Pri tem se mladi bralec "pomotoma" srečuje z različnimi literarnimi zvrstmi. Postavitve ni najbolj primerna za samostojno iskanje, zlasti ko gre za iskanje določene teme (prost pristop se vrača na pultni sistem!). Otroci, ki se čutijo "starejše" od opredeljene starostne stopnje, se izogibajo tej starostni stopnji namenjenim policam.

Nova postavitve gradiva po skupinah, ki bodo združevale posamezne literarne zvrsti in vrste glede na bralne interese in recepcijske sposobnosti mladih, bo ohranila vse pozitivne strani dosedanje postavitve in se hkrati izognila nesoglasjem ob spremembah učnih programov.

Čim prej bo treba spregovoriti o temah kot so otrok in računalnik v knjižnici, knjižnica in kič, knjižnica in prosti čas otrok, knjižnica - zatočišče otrok, knjižnica - družina, knjižnica in okolje, v katerem deluje, otrok - zamudnina - vzgoja za branje, knjižnica in invalidni otroci, knjižnične zbirke za prizadete otroke, neknjižno gradivo, kader v sodobni mladinski knjižnici,... Ena od tem bi bila tudi ta, kaj standardi že govorijo o naštetih temah.

In za zaključek

"Vidiš, Momo," je na primer potem rekel (cestni pometlač Beppo), "takole je: mnogokrat imaš pred seboj zelo dolgo cesto. Misliš si, ta je grozno dolga, tega dela ne opraviš nikoli." Za časek se je molče zastrmel predse, zatem pa nadaljeval. "In potem se začneš podvizati. Spešiš čedalje bolj, vsakokrat, ko pogledaš, ugotoviš, da se to, kar je še pred teboj, sploh ni zmanjšalo. In še bolj se napejšaš, potem se zbojiš in nazadnje si čisto brez sape in ne moreš več."

Nekaj časa je premišljal. Nato se je razgovoril: "Nikoli ne smeš misliti hkrati na vso cesto, razumeš? Misliti moraš le na bližnji korak, na bližnji zamah. In spet vselej samo na najbližjega! ..."

Po dolgem presledku je spet povzel besedo: "Zdajci opaziš, da si korakoma opravil z vso cesto. Sploh nisi vedel, kako, in še nisi brez sape." Prikimal je in se doplonil: "To je važno!"

(Michael Ende: Momo)